

بیت ازینج

تشریف عتات در گذر زمان

تألیف

علی اکبر زاور

سرشناسه	زاور، علی اکبر، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	تشریف به عتبات در گذر زمان / تألیف علی اکبر زاور.
مشخصات نشر	تهران: مهکامه، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۶۰ ص: مصور؛ ۱۴×۲۱ س.م.
شابک	۱۳۵۰۰۰ ریال 978-600-8731-32-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۷.
موضوع	زیارت و زائران -- عراق -- تاریخ
موضوع	Pilgrims and pilgrimages -- Iraq -- History :
موضوع	زیارتگاه‌های اسلامی -- عراق
موضوع	Islamic shrines -- Iraq :
موضوع	ایران -- روابط خارجی -- عراق -- تاریخ
موضوع	Iran -- Foreign relations -- Iraq -- History :
موضوع	عراق -- روابط خارجی -- ایران -- تاریخ
موضوع	Iraq -- Foreign relations -- Iran -- History :
رده‌بندی کد	۱۳۹۶: ۵۱۶/۲۶۳ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۷۶۴ :
شماره کتابشناسی	۵۱۰۶۶۶۹ :

نام کتاب: تشریف به عتبات - در گذر زمان

ترجمه: علی اکبر زاور

ویراستار: مرضیه قنبری

طرح جلد: حسین مبینی‌پور

صفحه‌آرا: الوهاب

لیتوگرافی: باختر

چاپ و صحافی: گوهر اندیشه

نوبت چاپ: چاپ اول/ ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۱۸۵۰۰۰ ریال

شماره شابک: ۰۰-۳۲-۸۷۳۱-۶۰۰-۹۷۸

مراکز پخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی‌نژاد، پوچه سوری، پلاک ۸، طبقه

دوم، نشر و پخش مهکامه

تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳-۶۶۴۹۷۰۵۰

فکس: ۰۹۱۲۳۹۶۱۰۲۱-۶۶۹۶۱۵۰۹

en_mahkame@...oo.com

www.mahkameh.com

پست الکترونیکی:

نمایندگی‌های شهرستان:

۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتابفروشی رشد، تلفن: ۰۶۱۳) ۲۲۱۷۰۰۰-۳

۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتابفروشی درخشش، تلفن: ۰۵۱) ۳۲۲۵۱۹۲۳

۳- اصفهان: خیابان چهارباغ عباسی، مجتمع چهارباغ، زیرزمین پلاک ۲۶، تلفن: ۰۳۱) ۳۲۲۳۸۸۵۶

۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتابفروشی فدک، تلفن: ۰۳۵) ۳۶۲۲۷۴۷۵

۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۰۷۱) ۳۶۴۷۳۷۷۱

آدرس کانال انتشارات مهکامه

telegram.me/mahkamepublisher

پیشگفتار..... ۵

مقدمه..... ۷

فصل اول / ایرانیان و عتبات عالیات از ابتدا تا پیروزی انقلاب اسلامی..... ۱۱

۱. ۱ آل بویه؛ اولین حکومت ایرانی شیعه و آغازگر تکریم و توجه به عتبات

عالیات..... ۱۷

۱. ۲ خاندان صفوی و سیاست توجه به عتبات عالیات..... ۳۶

۱. ۳ اوضاع نامناسب زائران و حاکمان، در دوره‌های افشار و زند..... ۴۰

۱. ۴ عتبات عالیات در دوره قاجار..... ۴۳

۱. ۴. ۱ سیاست‌های مذهبی- زیارتی دودمان قاجار..... ۴۵

۱. ۴. ۲ دلایل توجه به عتبات عالیات..... ۴۹

۱. ۴. ۳ مشکلات زوار، تجار و ایرانیان مقیم عتبات..... ۵۲

۱. ۴. ۴ عتبات عالیات و حملات و تهدیدهای همسایران..... ۶۰

۱. ۴. ۵ تأثیر و تأثر حضور زائران ایرانی در عتبات عالیات..... ۷۰

۱. ۵ عتبات در دوره پهلوی..... ۷۸

۱. ۵. ۱ نگاه سیاسی پهلوی‌ها به فرایند تشریف زائران..... ۸۴

۱. ۵. ۲ قرارداد ۱۹۷۵م. الجزیره و بازگشایی راه عتبات..... ۹۰

فصل دوم / روند تشریف زائران ایرانی از خاتمه جنگ تحمیلی تاکنون..... ۹۵

۲. ۱ گشایش مسیر در فاصله زمانی تصویب قطعنامه تا سقوط صدام..... ۹۷

۱۱۶.....	۲. اعزام زائران پس از فروپاشی حکومت بعثی صدام
۱۱۸.....	۲.۲. ۱ رفع محدودیت‌ها
۱۲۰.....	۲.۲. ۲ تلاش در جهت ساماندهی
۱۲۱.....	۲.۲. ۳ شرایط نامناسب
۱۲۵.....	۲.۳ بازگشایی مجدد
۱۲۶.....	۱.۳. ۱ تفاهم‌نامه فروردین ۱۳۸۴ ش. و نتایج آن
۱۲۹.....	۲.۱. ۲ امضای توافق‌نامه اجرایی مورخ ۸۴/۷/۱۲ ش.
۱۳۰.....	۳.۳. ۳ اسبیت زائران
۱۳۴.....	۳.۳. ۴ اقدامات عمرانی و ایجاد زیرساخت‌ها
۱۳۷.....	۴.۳. ۴ مقدمات تأسیس شرکت مرکزی کارگزاران سراسر کشور- شمس
۱۴۰.....	۲.۵. ۵ طراحی و برنامه‌ریزی مراحل عملیات ثبت‌نام و اعزام
۱۴۲.....	۲.۵. ۱ وظایف دفاتر عدم‌زیادتی
۱۴۳.....	۲.۵. ۲ وظایف شرکت‌های سرگرد کارگزاران استان‌ها
۱۴۴.....	۱. اعزام زائران در چارچوب فعالیت‌های شرکت شمس
۱۴۴.....	۲. اعزام زائران به صورت مستقل و خارج از چارچوب شمس
۱۴۵.....	۲.۵. ۳ وظایف شرکت شمس
۱۴۷.....	۲.۵. ۴ وظایف نظارتی سازمان حج و زیارت بر شرکت شمس
۱۵۰.....	نتیجه‌گیری
۱۵۷.....	منابع و مآخذ

این واقعیت که در دنیای امروز، تمام جنبه‌های نظام اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بر پایه علم بنا شده است قابل انکار نیست. به عبارتی دیگر، سازمان‌ها و نظام‌های استوار و پابرجا خواهند بود که اصول و موازین آنها، براساس دانش‌های علمی بنا گردیده است. امروزه، یکی از وظایف اساسی و مهم نهادهای صنعتی، تجاری و خدماتی، مدیریت فرایند تولید، ذخیره و توزیع درست می باشد که از مهم‌ترین دغدغه‌های دنیای مدرن است.

سازمان حج و زیارت به مناسبت به مناسبت از ساختار دولت که وظیفه برنامه‌ریزی، نظارت و اجرای فرایند خدمت‌رسانی به حجاج، معتمرین و زائران اماکن مقدسه واقع در خارج از مرزهای حرازیایی وطن عزیزمان، ایران را بر عهده دارد، در راستای انجام مأموریت‌های سازمانی و ارتقاء سطح خدمت‌رسانی، همانند سایر مراکز، سازمان‌ها و نهادهای اجرایی و خدمت‌رسانی، نیازی مبرم به اجرای فرایند تولید، ذخیره و توزیع دانش و آگاهی در حوزه‌های ستادی و اجرایی دارد.

نوع مأموریت‌های اداری سازمان حج و زیارت به گونه‌ای است که از یک سو، با کلیه اقشار، طوایف و اقوام ایرانی تعامل دارد و از سویی دیگر، با دستگاه‌های بیگانه، که در فراسوی مرزهای ملی قرار دارند، در مواجهه مداوم است. لذا، این شرایط خاص و منحصر به فرد، که در کمتر سازمان و

دستگاه اداری مشاهده می‌شود، نشان‌دهنده میزان حساسیت‌های موجود در حوزه‌های مأموریتی سازمان حج و زیارت است. لذا، شرایط ایجاب می‌نماید که سازوکاری ترتیب داده شود تا مجموعه کارگزاران و کارکنان سازمان به‌طور مداوم، از آموزش‌های جدیدی که مطابق با تغییر و تحولات روز باشند بهره‌مند گردند، تا موجبات رشد و بالندگی و بالا رفتن سطح خدمات‌رسانی مجموعه حج و زیارت فراهم آید.

در این راستا، اداره آموزش و مطالعات سازمان، با آسیب‌شناسی و نیازسنجی آموزش حوزه‌هایی را که در این خصوص دارای اولویت هستند شناسایی و دربره‌ها را ام‌زشی را که پاسخگوی این نیازها باشد برنامه‌ریزی و اجرا می‌نماید.

از آنجا که خداوند، توفیق خدمتگزاری به حجاج، معتمرین و زائران عتبات عالیات را به ما، کارکنان سازمان حج و زیارت، عنایت فرموده است، امیدواریم بدین وسیله بتوانیم، با ارتقاء سطح دانش و توانایی‌های خود، موجبات بهینه شدن فرایند خدمت‌رسانی به زائران را فراهم آوریم.

اداره آموزش و مطالعات

سازمان حج و زیارت

در طی قرون گذشته، سرزمین عراق و خصوصاً شهرهای مقدس عتبات عالیات، به شدت متأثر از حضور ایرانیان بوده‌اند. این موضوع را متأثر از عوامل هم‌گون رفت‌وآمد مداوم زائران ایرانی، اقامت و اشتغال خیل عظیمی از آنان در این مناطق، انتقال مستمر اموات ایرانیان جهت تدفین، وجود حوزه‌ها، علمیه و مراجع عظام تقلید، به‌عنوان مرکز بزرگ جهان تشیع، و ارسال مدارک مبالغ‌قائم توجهی از وجوهای شرعی و هدایای نقدی و غیرنقدی، تحت عنوان نذرانات به عتبات عالیات، باید دانست.

ارادت و محبت ایرانیان به خاندان پیامبر(ص) به‌گونه‌ای بوده است که بنابر اسناد و مدارک تاریخی، تشریف به اماکن مقدسه و زیارت قبور متبرکۀ ائمه معصومین(ع) واقع در عتبات عالیات، از مهم‌ترین دغدغه‌های آنان محسوب می‌گردیده و کم نبوده‌اند آن دسته از شیعیان و محبان اهل بیت(ع) که روزگاری را به عشق زیارت به سر برده و با وجود تلاش‌های فراوان، بدون آنکه به این آرزو نائل گردند، چشم از جهان خاکی فرو بستند. در این میان، شناخت و آگاهی از سعی و تلاش‌هایی که در این دوار و سالیان گذشته، در جهت زنده نگه داشتن سنت حسنه زیارت اهل بیت(ع)، انجام پذیرفته است ما را در آسیب‌شناسی کنش‌ها و رفتارها، و اتخاذ روش‌های کارآمد و نوین راهنمایی خواهد نمود، تا بتوانیم، بدون آزمون و خطاهای هزینه‌ساز و عدم تکرار اشتباهات گذشته، در جهت خدمت‌رسانی

بهرتر و استفاده از تمامی ظرفیت‌های موجود، اقدام نموده و به سمت رشد، پیشرفت و بالندگی روزافزون حرکت کنیم.

این نوشتار، در همین راستا و با استفاده از اسناد، مدارک و تاریخ شفاهی تهیه و تدوین گردیده است. کتاب از دو فصل تشکیل می‌شود:

فصل اول

در این فصل، به اختصار، تاریخچه و فرایند تشرف زائران ایرانی به عتبات عالیات (واقع در سرزمین عراق) را، از قرون اولیه اسلامی تا روزی، انقلاب شکوهمند اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ ش.، مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

فصل دوم

در این فصل، به ترتیب جغرافیایی گشایش راه عتبات عالیات (بعد از پایان یافتن جنگ تحمیلی)، بازگشایی مجدد آن (پس از اشغال عراق و سقوط صدام)، در نهایت، ضرورت‌های تأسیس و مراحل تشکیل شرکت مرکزی خدمات زیارتی، یعنی شرکت شمس، در سراسر ایران مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

در خاتمه، از بذل عنایات و توجهات جناب آقای امیر دافی، مسئول محترم اداره آموزش و مطالعات که با راهنمایی‌های خود، اینجانب را در تألیف و گردآوری این مجموعه یاری نمودند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

همچنین لازم می‌دانم که از بذل عنایات اساتید گرانمایه، جناب آقایان مهدی حمزه‌ای طالقانی، ناصر صبا، مسعود اخوان و حمید پاکخصال که با

مطالعه دقیق متن و اعلام نظرات اصلاحی خود، موجبات رفع نقایص را فراهم آوردند قدردانی نمایم.

امیدوارم که این نوشتار، نقشی هرچند کوچک در راستای اهداف آموزشی سازمان حج و زیارت، که همانا تربیت نیروی انسانی مجرب و توانمند در عرصه خدمت‌رسانی به زائران است، ایفا نماید.

از کایه اسنید بزرگوار و کارگزاران گرامی نیز درخواست می‌شود تا با اعلام نظرات خود، موجبات رفع ایرادات و اشکالات موجود و بهبود کیفیت کتاب را فراهم آورند.

علی اکبر زاور

a.akbar.zavar@gmail.com